

MANIFEST

Zes speerpunten voor een leefbaar en toekomstbestendig Gelderland

Gelderland borrelt en bruist. Steeds meer bewoners slaan de handen ineen en starten samen een initiatief om hun dorp of wijk mooier en leefbaarder te maken. In ruim twee jaar tijd zijn meer dan 1.000 bewonersinitiatieven ondersteund door de Leefbaarheidsalliantie. Het Gelders naoberschap bloeit volop.

De Leefbaarheidsalliantie Gelderland¹ zet zich sinds 2017 in voor bewonersinitiatieven in Gelderland. De alliantie werd gevormd op verzoek van gedeputeerde Bea Schouten en hanteert een praktische ‘hands-on’ insteek: het bieden van praktische ondersteuning aan bewonersinitiatieven en altijd bottum-up werken. Daarnaast kunnen initiatieven subsidie aanvragen bij de Provincie Gelderland (uit het leefbaarheidsbudget).

Politieke partijen in Gelderland erkennen de noodzaak blijvend te investeren in leefbaarheid. Met wat nuanceverschillen beschouwen alle partijen leefbaarheid als een kerntaak van de provincie. Dit werd duidelijk tijdens het PlattelandsParlement Gelderland op 23 februari 2019.

“Voor de provincie vormt de Leefbaarheidsalliantie de handen en voeten in het veld, om te helpen daar waar inwoners zich willen verenigen.”

(Bea Schouten tijdens het PlattelandsParlement 2019)

In dit manifest beschrijft de Leefbaarheidsalliantie zes speerpunten voor een leefbaar en toekomstbestendig Gelderland. Voor deze speerpunten baseren we ons op de input van deelnemers aan het PlattelandsParlement Gelderland 2019 en de schat aan ervaring die we de afgelopen jaren als alliantiepartners hebben opgedaan.

1. Ontmoetingsplekken

Laagdrempelige ontmoetingsplekken zorgen voor verbinding met elkaar.

2. Bereikbaarheid (fysiek en digitaal) en mobiliteit

Er zijn slimme oplossingen nodig voor een bereikbaar platteland, ook via de digitale snelweg.

3. Duurzaamheid

Een duurzame samenleving kan niet zonder betrokken bewoners.

4. Democratische vernieuwing

We zoeken nieuwe manieren om inwoners de kans te geven mee te denken en mee te beslissen.

5. Wonen

Een leefbaar platteland heeft geschikte woningen nodig voor jonge starters én senioren.

6. Een gezonde en inclusieve leefomgeving

In een gezonde samenleving kan iedereen meebewegen.

¹ De Leefbaarheidsalliantie Gelderland bestaat sinds januari 2017 en is een samenwerkingsverband van Zorgbelang Inclusief, Spectrum *partner met elan*, Vereniging Dorpshuizen en Kleine Kernen Gelderland (DKK) en Plattelands Jongeren Gelderland (PJG).

Uiteraard draagt de Leefbaarheidsalliantie graag bij aan het verder ontwikkelen én verankeren van de leefbaarheid in Gelderland in de jaren 2020-2023. Door deze input in het coalitieakkoord op te nemen en in de aankomende coalitieperiode uit te dragen, wordt recht gedaan aan de behoeften en ambities van bewoners van Gelderland.

Leefbaarheid is voor mij ...

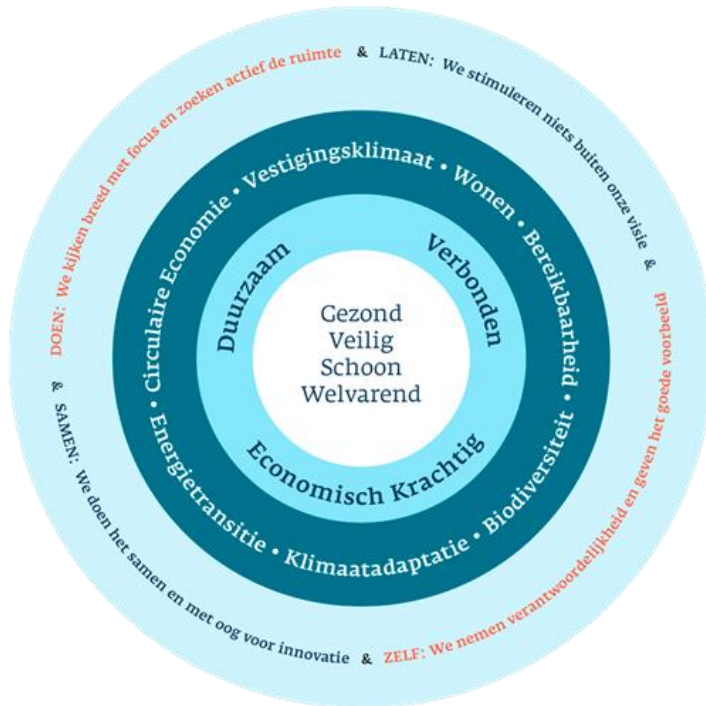

Wordle PlattelandsParlement 2019

We doen het samen in Gelderland

In de Omgevingsvisie Gelderland spreekt de provincie zich uit voor “Een gaaf Gelderland voor bewoners, ondernemers en bezoekers. Zodat bewoners van Gelderland prettig kunnen wonen, werken, studeren en ontspannen.

Daar draagt de Leefbaarheidsalliantie graag aan bij.

Bron: Omgevingsvisie Gelderland

De buitenste cirkel maakt duidelijk hoe we dat graag doen, namelijk 'Samen en met oog voor innovatie'. Bewonersparticipatie en bottom-up processen zijn anno 2019 onmisbaar in beleidsontwikkeling. Het betrekken van de leefwereld van bewoners is nodig om een plan te doen slagen. De systeemwereld van de overheid kan dit niet alleen vormgeven.

Maatschappelijke en ruimtelijke opgaven zijn meer vervlochten. Een integrale aanpak is steeds vaker noodzakelijk, anders verdwijnen (efficiënte) oplossingen uit zicht. Verschillende disciplines raken elkaar. Zo raakt een bewonersvraag rondom maatschappelijk vastgoed zowel de programma's Steengoed Benutten als Leefbaarheid. En als ook de lokale voetbalclub partner is in het gebouw, is ook het programma Sport erbij betrokken.

Een sterke samenwerking, en niet langer vanuit 'hokjes' denken, zorgt ervoor dat de provincie haar bewoners beter kan bedienen.

Zes speerpunten voor een leefbaar en toekomstbestendig Gelderland

1. Ontmoetingsplekken

Dorpen en wijken hebben laagdrempelige ontmoetingsplekken nodig waar het bruist van de activiteiten. Want dat zorgt voor ontmoeting en verbinding. Ontmoetingsplekken zijn er in verschillende soorten en maten: een multifunctionele accommodatie, een wijkgebouw, een sporthal, een kerkgebouw, de bibliotheek of een plaatselijk café.

De provincie ondersteunt dat elke wijk of elk dorp een ontmoetingsplek heeft waar mensen samen kunnen komen en activiteiten kunnen ontwikkelen. Daarbij gaat het zowel om het in stand houden van dorps- en buurthuizen als het ondersteunen van nieuwe initiatieven. De provincie doet dit onder andere door bij te dragen aan de (ver)bouw van een pand om het daarmee beter geschikt te maken voor de ontmoetingsfunctie. Daarnaast continueert de provincie de subsidie voor ondersteuning van bewonersinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en sociale samenhang.

2. Bereikbaarheid (fysiek en digitaal) en mobiliteit

Veel kleine kernen zijn alleen per auto of fiets bereikbaar. Openbaar vervoer is soms alleen op afroep beschikbaar. Voor goede bereikbaarheid zijn 'hoofdwegen' tussen de kleine kern en het grotere dorp van belang. De provincie is betrokken bij de ontwikkeling van alternatieven en pilots.

Slimme fijnmazige bereikbaarheid wordt vooral door de vergrijzing een belangrijk speerpunt. Door middel van passende ov-arrangementen, met gebruik van buurtbussen en regiotaxi's, wordt het huidige voorzieningenniveau in stand gehouden. Ook werkt de provincie aan innovatieve, smart oplossingen; elektrische deelauto's bijvoorbeeld. Daarnaast investeert zij in snelfietspaden.

Snel internet/glasvezel in het buitengebied en de kleine kernen

Het aanleggen van een glasvezelnet in het buitengebied en de kleine kernen in Gelderland verloopt nog te langzaam. Vooral in regio's waar voorzieningen onder druk staan, is snel internet zeer belangrijk. Sterker nog, het is een kans voor nieuwe ontwikkelingen, nieuwe internetbedrijven in vrijkomende agrarische bebouwing. Er zijn diverse succesvolle initiatieven van bewoners die, via het organiseren van vraagbundeling, druk uitoefenen op commerciële bedrijven om glasvezel aan te leggen. Dit soort initiatieven verdienen steun van de provincie, omdat zij door staatssteunregels niet zelf het initiatief mogen nemen.

3. Duurzaamheid

Duurzaamheid speelt een steeds prominentere rol binnen de Gelderse samenleving. Het thema is nauw verweven met de directe leefomgeving en heeft daardoor veel raakvlakken met leefbaarheid. Binnen de samenleving wordt de collectieve roep om verandering groter. Bewoners voelen de urgentie en willen de stap naar een duurzame samenleving zetten. Bijvoorbeeld op het vlak van klimaatbeleid. Het kan gaan om relatief simpele zaken, zoals regenwateropvang of tegels uit de tuin, hergebruik (in het kader van circulaire economie) en gebruik van deelauto's. Maar het gaat ook om complexere zaken: verduurzaming van de woning, of het gezamenlijk ontwikkelen van duurzame energie (windmolen- of zonneparken). De weg er naartoe, het juiste netwerk, de specialistische kennis, beschikbare fondsen, wet- en regelgeving zijn gecompliceerd.

Wat is ervoor nodig om bewoners met initiatieven zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen? En hoe kan de (bewoner)betrokkenheid nog verder worden vergroot? Alle partijen (gemeenten, woningcorporaties, bewoners, bedrijven) worstelen met de enorme opgave die de energietransitie behelst. Het gasloos maken van wijken en dorpen is onmogelijk zonder draagvlak van bewoners. Het aantal energiecoöperaties en duurzame bewonersinitiatieven in Gelderland is groot en groeiende. Maar het draagvlak is niet overal even stevig. Hoe krijg je ook mensen met lage inkomens betrokken en hoe voorkom je energiearmoede?

Bewonersinitiatieven op het vlak van duurzaamheid kunnen dienen als vliegwiel voor leefbaarheid & aanpak sociale problemen.

De provincie en de Leefbaarheidsalliantie erkennen deze problematiek en slaan de handen graag ineen. Bewonersinitiatieven op het vlak van duurzaamheid bieden prachtige kansen: ze kunnen dienen als vliegwiel voor leefbaarheid, versterking van sociale cohesie en aanpak van sociale problemen in een dorp of wijk. Hiervoor leent de wijk- of dorpsgerichte aanpak, een beproefde methode van de Leefbaarheidsalliantie, zich uitstekend. De provincie zet vol in op klimaatmaatregelen en energietransitie waarbij bewonersbetrokkenheid voorop staat.

4. Democratische vernieuwing

Door de transformatie, die zich in de samenleving voltrekt, verandert de verhouding overheid – burgers. Bij een participatiesamenleving past een overheid die zich verbindt met de initiatieven van bewoners en hen betreft bij het vormen van (lokaal) beleid. Het gaat dus over het verbinden van de systeemwereld van de overheid met de leefwereld van bewoners.

Ook de spanning tussen de representatieve democratie en de participatieve democratie is een aandachtspunt. Gemeenten en andere overheden zoeken naar nieuwe manieren om dialoog en samenwerking vorm te geven. Belangrijk hierbij is dat bewoners van verschillende achtergronden en leeftijden actief worden gehoord en betrokken. Zeker in Gelderland, een ‘plattelandspovincie’ bij uitstek, is het van belang aandacht te hebben voor de dorpscultuur en plattelandswaarden. Ook vanwege de komst van een groeiend aantal Randstedelingen. Ten slotte verdienen de kleine kernen aandacht voor hun specifieke problematiek: het behouden van de dorpscholen en -voorzieningen, de problematiek van woonbeleid (bouwen buiten de contour) en mobiliteitsvraagstukken (fysiek en digitaal).

We vervolgen de ingeslagen weg van democratische vernieuwing.

Overheden in Gelderland zoeken naar andere vormen van besluitvorming en verbinding met bewoners. De komende jaren gaan we verder op de ingeslagen weg; experimenteren met buurtbegrotingen, burgerconsultaties, G1000-bijeenkomsten, initiatieven in het kader van ‘Right to Challenge’ en andere vormen van democratische vernieuwing. Bij deze vernieuwing hoort ook het zoeken naar de rol van sociale coöperaties; zij bewegen zich tussen het publieke en het private domein. Op welke wijze verhouden overheden zich tot deze maatschappelijke initiatieven?

De Leefbaarheidsalliantie bouwt de komende jaren graag voort op de opgedane ervaring met betrekking tot het verbeteren van de samenwerking tussen overheden en burgers, zowel op lokaal, regionaal als ook provinciaal niveau.

5. Wonen

Starterswoningen

De provincie heeft een duidelijk stimuleringsbeleid voor de realisatie van goedkope starterswoningen. Dit voorkomt een verdere leegloop en vergrijzing van het platteland. De provincie continueert de regeling Collectief Particulier Opdrachtgeverschap, zodat starters op de woningmarkt betaalbare woningen kunnen verwezenlijken. Ook biedt de provincie ruimte voor flexibel bouwen zodat het gat tussen huidige en toekomstige woonbehoeftes gedicht kan worden.

Planvorming

Bij het bouwen in kleine kernen denken overheden vaak in eerste instantie aan inbreiding. Laat bewoners echter zelf aangeven waar inbreiding mogelijk is. Ook kunnen zij de haalbaarheid inschatten ten aanzien van de grondverwerving. Daar waar inbreiding niet mogelijk of niet gewenst is in verband met het landelijk karakter van de dorpskern (“het laatste schapenweitje niet volbouwen”)

zijn het afbouwen van de dorpsranden en de ontwikkeling van kleine uitleglocaties goede alternatieven. Dit alles komt aan de orde bij het maken van een dorpsplan met alle bewoners.

Een lichte bevolkingsgroei kan zelfs leiden tot het heropenen van verdwenen voorzieningen.

Boerderij- en woningsplitsing

Om mensen in en om de kleine kernen te behouden biedt boerderij- en woningsplitsing kansen. Verhuur van appartement in een vrijgekomen agrarisch bedrijf is enerzijds interessant voor jonge woningzoekenden. Anderzijds levert het nieuwe inkomsten voor de agrariër die zijn bedrijf beëindigd heeft.

Het aantal personen op het boerenerf is de laatste jaren drastisch verminderd tot gemiddeld vier personen of minder, daar waar er vroeger gezinnen van acht tot twaalf personen woonden. Verhuur van delen van de boerderij of tot woning verbouwde schuren en stallen aan jongeren, brengt het inwonertal van ongeveer 25 jaar geleden terug. Deze lichte groei levert een bijdrage aan het in stand houden van bestaande voorzieningen op het platteland en kan zelfs leiden tot het heropenen van verdwenen voorzieningen. In boerderijen die dichtbij een kleine kern liggen, stimuleert de provincie de ontwikkeling van seniorenappartementen. Het contact met de kern blijft zo behouden waardoor mantelzorg mogelijk blijft.

Langer zelfstandig thuis wonen

Langer zelfstandig thuis wonen is, zeker op het platteland, vaak best een lastige opgave voor ouderen en zeker niet vanzelfsprekend. Ook zijn lang niet alle woningen levensloopbestendig, terwijl mensen graag in hun eigen omgeving blijven wonen. Een mooie ontwikkeling is de aandacht voor dementievriendelijke wijken en dorpen. Ook zien we steeds meer nieuwe woonzorgconcepten ontstaan, zoals meergeneratiewonen en collectieve woonvormen. Vaak zijn dit initiatieven van bewoners zelf. De provincie ondersteunt deze innovatieve initiatieven en geeft hier – binnen kadersruimte voor.

6. Een gezonde en inclusieve leefomgeving

De inrichting van de leefomgeving heeft direct invloed op de leefstijl en het sociaal welbevinden van mensen. Bij een gezonde leefomgeving horen ook voorzieningen. Naast ontmoetingsvoorzieningen zijn er ook voorzieningen nodig die een gezonde leefstijl bevorderen en maatregelen op het gebied van ruimtelijke ordening. Denk aan wandelverbindingen, beweegtuinten, een andere inrichting van het groen. Niet iedereen heeft hetzelfde nodig, daarom is het belangrijk om rekening te houden met diversiteit en gender, met oudere en jonge inwoners, nieuwkomers, laaggeletterden, mensen met een beperking.

Investeren in leefbaarheid loont, dat hebben we de afgelopen jaren gezien. Het vergroot de sociale cohesie binnen wijken en dorpen en overbrugt verschillen. Zo kan het bijdragen aan het dichten van de groeiende kloof tussen hoog- en laagopgeleiden. Het betrekken van nieuwkomers bij de Gelderse samenleving blijft van belang.

Een inclusieve provincie betekent dat iedereen mee kan doen. Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is in 2016 in Nederland geratificeerd. Gemeenten zijn nog maar net begonnen met de implementatie van deze wet. De provincie wil een stimulerende rol spelen en gemeenten en organisaties hierin ondersteunen, zodat meedoen voor iedereen mogelijk wordt. Bijvoorbeeld door makkelijk toegankelijke openbare gebouwen.

We borgen en bestendigen de ervaring met bewonersinitiatieven.

Bewoners aan zet: verankering én innovatie van bewonersparticipatie

De afgelopen jaren zijn veel bewonersinitiatieven van de grond gekomen. Dat is een mooi resultaat. Maar het is ook zaak om te zorgen dat deze resultaten beklijven en dat wat opgebouwd is niet verloren gaat. Dat kan bijvoorbeeld door te zoeken naar duurzame financiering en verdienmodellen. In die zoektocht kunnen initiatieven van elkaar leren. Daarom is het delen van kennis en lerende netwerken van groot belang. Er zijn ook nieuwe impulsen nodig, zodat bewonersinitiatieven zich verbreden, verdiepen en innoveren. Welke nieuwe domeinoverstijgende samenwerkingsvormen zijn daarvoor nodig en hoe stimuleren we die?

De provincie ondersteunt in het borgen en bestendigen van de opgedane kennis en ervaring met bewonersparticipatie in de afgelopen twee jaar en stimuleert de ontwikkeling van nieuwe kennis en ervaring.

Wij hopen van harte dat u deze inbreng in de coalitieonderhandelingen meeneemt. Zodat de energie en samenredzaamheid die de afgelopen jaren op gang is gekomen bij bewoners in Gelderland geborgd wordt en zich verder ontwikkelt. Voor verdere invulling en uitwerking is de Leefbaarheidsalliantie Gelderland uiteraard bereid om mee te werken!